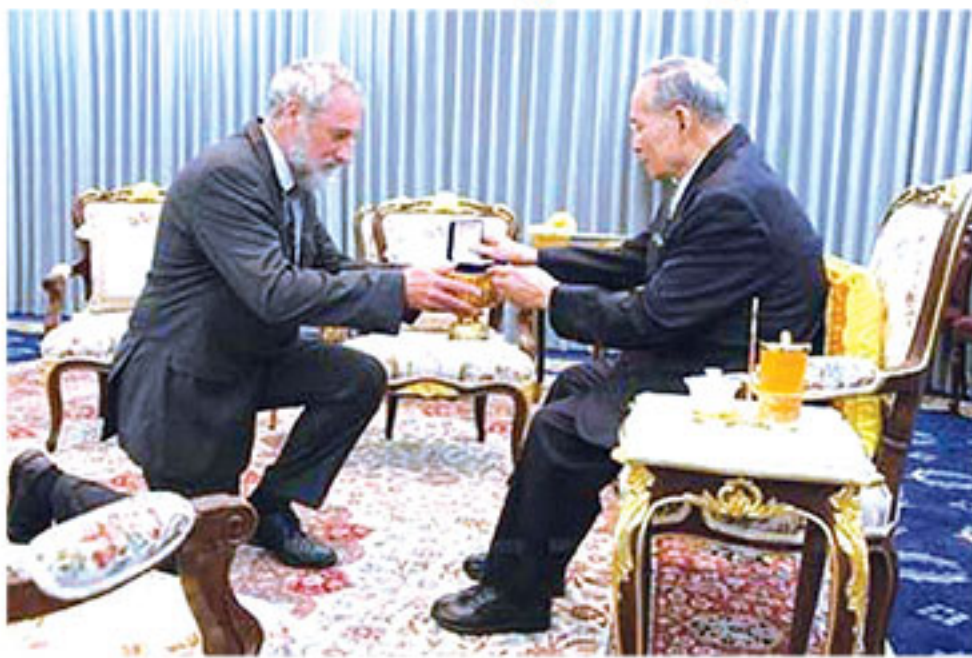

รำลึกพระมหากษัตริย์นักวิทยาศาสตร์ดินเพื่อมนุษยธรรม พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ปรากฏผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์อย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและนานาชาติ จากการประชุมขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ครั้งที่ 144 ระหว่างวันที่ 11-15 มิถุนายน พ.ศ.2555 ณ สำนักงานใหญ่องค์การเกษตรและสหกรณ์แห่งสหประชาชาติ กรุงโรม ประเทศอิตาลี ที่ประชุมได้มีมติสนับสนุนและร่วมกันผลักดันให้มีการจัดตั้ง "วันดินโลก" (World Soil Day) ตรงกับวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี ซึ่งตรงกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ต่อมา ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สตีเฟน นอร์ดลิฟท์ (Emeritus Professor Dr. Stephen Nordin) กรรมการบริหารสมาคมวิทยาศาสตร์ทางดินนานาชาติ ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรางวัลนักวิทยาศาสตร์ดินเพื่อมนุษยธรรม (The Humanitarian Soil Scientist) เมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2556 และขอพระราชทานประกาศให้วันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี เป็น "วันดินโลก" เพื่อไว้วันดังกล่าว

แล้วหาทางแก้ปัญหาให้ราษฎรทำต่อไป..." โครงการศึกษาริธีการฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม ตามแนวพระราชดำริ ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นโครงการ ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติฯ ครบ 5 รอบ และเนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 60 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 ได้งบประมาณกว่า 600 ล้านบาท ซึ่งเป็นเงินค่าจ้างผู้รับเหมา และดำเนินการขุดดินจากพื้นที่โครงการจังหวัดสุพรรณบุรี นำมาถมดิน และปลูกพืชและต้นกล้าที่ขึ้น

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโครงการศึกษาริธีการฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 พระราชทานพระราชดำริแก่ นายเกษม ชิมมาวณิช อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน สรุปลงได้ดังนี้คือ "ให้ดำเนินการศึกษาริธีการปรับปรุงบำรุงดินเสื่อมโทรมให้สามารถใช้ประโยชน์ทางการปลูกพืช พืชสวน ไร่ นา และ ไร่สวนปลูกพืช ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยดำเนินการในลักษณะเป็นศูนย์สาธิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ" ภายหลังจากเสด็จพระราชดำเนินไปครั้งที่โครงการในครั้งแรก ยังได้เสด็จพระราชดำเนินเพื่อติดตามผลการดำเนินงานในปี พ.ศ.2535 และในปี พ.ศ.2539 โดยพระราชทานพระราชดำริให้ใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำในบริเวณพื้นที่นี้ด้วย

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำริให้ทดลองปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันชะล้างหน้าดิน เช่น การปลูกหญ้าแฝกบริเวณขอบคันนาเพื่อป้องกันดินตลิ่งบริเวณขอบคันนา บริเวณที่ลาดชันในหมู่บ้านเกษตรกรรม โดยพระราชทานพระราชดำริครั้งแรกแก่ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ.2534 และต่อมาได้ให้พระราชทานพระราชดำริแก่ผู้เกี่ยวข้องในวาระต่างๆ สรุปลงประณามสำคัญได้ ดังนี้

"...หญ้าแฝกเป็นพืชที่มีระบบรากลึก แผ่กระจายลงไปในดินตรงๆ เป็นแนวเหมือนกำแพงช่วยกอดตะกอนดิน และรักษาหน้าดินได้ดี จึงควรนำมาศึกษา และทดลองปลูกในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และพื้นที่อื่นๆ ที่เหมาะสมอย่างกว้างขวาง โดยพิจารณาจากลักษณะของภูมิประเทศ คือ บริเวณที่ลาดชันหรือลาดชันมากตามแนวชายของความลาดชัน และในร่องน้ำ ของภูเขา เพื่อป้องกันพังทลายของหน้าดิน และช่วยเก็บกักความชื้นของดินไว้ด้วย บนพื้นที่ราบ ให้ปลูกหญ้าแฝกตามร่องน้ำหรือปลูกในแปลงแปลงละ 1 หรือ 2 แถว ส่วนแปลงพืชไร่ให้ปลูกตามร่องน้ำหรือร่องน้ำ เพื่อรักษาหน้าดินและช่วยกักน้ำไว้ ซึ่งจะช่วยให้อัตราความชื้นในดิน และหญ้าแฝกจะเป็นตัวกักเก็บน้ำในดิน และถ้าจัดสิ่งเป็นพืช หรือสารเคมีอื่นๆ ไม่ให้ไหลลงไปยังแม่น้ำลำคลอง โดยทั่วไปให้ทดลองไปในพื้นที่ที่ลาดชันทำ เพื่อป้องกันดินพังทลายลงไปในอ่างเก็บน้ำ ทำให้อ่างเก็บน้ำไม่เต็มเขื่อน ตลอดจนช่วยรักษาหน้าดินหรืออ่าง และช่วยไม่ให้น้ำไหลลงในพื้นที่รับน้ำจนรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในบริเวณที่มีหญ้าคาหรือหญ้าแฝก ควรปลูกเพื่อเป็นแนวป้องกันตะกอน และดูดซับสารพิษต่างๆ ไว้ในราก และกักเก็บไว้ตามธรรมชาติเป็นเวลานานด้วยวิธีปลูกในร่องน้ำหรือร่องน้ำ ทั้งนี้มีผู้รับผิดชอบก่อนดำเนินการ และหลังจากดำเนินการไว้เป็นหลักฐาน ส่วนผลของการศึกษาทดลองควรเก็บข้อมูลส่งทางด้านการเจริญเติบโตของลำต้น และจากความสามารถในการอนุรักษ์เพื่อความปลอดภัยของดิน และการเก็บความชื้นในดิน และเรื่องพันธุ์หญ้าแฝกต่างๆ ด้วย..."

เป็นที่รู้จักแพร่หลายในระดับนานาชาติเกิดความต่อเนื่องและจริงจังในการอนุรักษ์ดินและน้ำในทุกระดับ ประเทศไทย เป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ยังชีพโดยอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของดินมาช้านาน แผ่นดินจึงเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง ด้วยพระปรีชาญาณอันยิ่งใหญ่ของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงตระหนักถึงความเสื่อมโทรมของดิน อันเกิดจากสาเหตุทางธรรมชาติ เช่น บางแห่งเป็นดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินเหนียว และบางแห่งก็ไม่มีดินเลย ซึ่งทรงเรียกดินเหล่านี้ว่า ดินบริเวณนั้น นอกจากนี้ ความเสื่อมโทรมของดินยังเกิดจากการกระทำอันรู้เท่าไม่ถึงการของประชาชน เช่น การตัดไม้ทำลายป่า และการใช้ที่ดินโดยไม่ยั้งคิดการอนุรักษ์ จึงพระราชทานแนวพระราชดำริในการป้องกัน แก้ไข และพัฒนาทรัพยากรดินเป็นอเนกประการ ซึ่งล้วนแต่มีประโยชน์อันสูงส่งแก่ราษฎรทั้งประเทศ

ปัญหาเรื่องดินทั้งหลายสามารถให้ประโยชน์ทางการเกษตรได้ยาก โครงการต่างๆ ในระยะหลังจึงเป็นการรวบรวมความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติจากหลากหลายสาขาวิชาไว้ร่วมกัน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ แนวคิดและตัวอย่างการจัดการทรัพยากรดินในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย

ตัวอย่างแนวพระราชดำริ ที่คือ การอนุรักษ์และฟื้นฟูดินโดยวิธีการธรรมชาติ มีดังนี้ 1.การแก้ปัญหาการใช้ที่ดินและการอนุรักษ์ดิน ทรงส่งเสริมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่โครงการพระราชดำริ ได้แก่ พื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดพื้นที่ลาดชันให้เป็นพื้นที่ปลูกป่าในพื้นที่ลาดชันเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ รวมถึงการแก้ปัญหาการชะล้างหน้าดินในพื้นที่เกษตรกรรม และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยวิธีการทางธรรมชาติ

2.การแก้ไขการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณที่ลาดชัน มีพระราชดำริในการฟื้นฟูป่าไม้ให้เกิดขึ้นใหม่ เพื่อให้มีดิน

บริเวณนั้นเกิดความชุ่มชื้น โดยให้ไม้ยืนต้นในท้องถิ่นและหญ้าแฝกโดยธรรมชาติ ในพื้นที่ที่ผ่านการขุด สัก และไถหน้าดินจนหมด จะไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้เมื่อมาจากพระราชดำริ ให้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดเพชรบุรี พื้นที่ในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอลมสัก จันทบุรี และโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ทงบริเวณที่ถึงวิธีการอนุรักษ์ดินในพื้นที่โครงการ โดยไม่โดยหน้าดินก่อนการปลูกพืช ดังนี้

"...ในแต่ละพื้นที่ซึ่งมักจะมีคนทำนา (ปลูกเปลือก) ดินแล้วทำการเกษตร ซึ่งยังถือว่าเป็นวิธีการผิดธรรมชาติ จะเกิดปัญหาในอนาคต ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ทำการเกษตรอย่างไม่ทำลายธรรมชาติ เช่น การไม่ไถพรวนเปิดหน้าดิน (ปลูกเปลือก) เปลือยดิน เป็นต้น โดยให้ทุกโครงการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ทำเป็นตัวอย่าง

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ความสำคัญในทางอนุรักษ์และฟื้นฟูที่ดินที่มีเกษตรกรรมและปัญหาที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละภูมิภาค จึงมีพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาดินที่ขึ้นต้นเฉพาะเรื่องมากขึ้น เช่น การศึกษาริธีการฟื้นฟูดินบริเวณดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินทราย ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาดินพยุ ในภาคใต้ และที่ดินชายฝั่งทะเล รวมถึงงานในการแก้ไขปัญหาดินและฟื้นฟูดินที่เสื่อมโทรมพังทลายจากการชะล้างหน้าดิน ตลอดจนการทำแปลงสาธิตการพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมในบางพื้นที่ที่มีปัญหาในเรื่องดินเสื่อมโทรมด้วยสาเหตุต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์

จากแนวพระราชดำริดังกล่าว ทำให้หญ้าแฝกมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ดินและน้ำของประเทศไทย ซึ่งนำทางการใช้กันอย่างแพร่หลายจนกลายเป็นสภาพแวดล้อมและสภาพการใช้ที่ดิน จะช่วยลดปัญหาการพังทลายของดินได้ เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน 10,000 เหรียญสหรัฐ ให้แก่ธนาคารโลกเพื่อใช้สนับสนุนงานวิจัยเกี่ยวกับหญ้าแฝกอีกด้วย

วันพฤหัสบดีที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2567

(อ่านต่อหน้า 14)
www.naewna.com หน้า 13

